

Toespraak van mr. G.J.A. Hamilton, Griffier van de Eerste Kamer, bij het afscheid van mr. G.J. de Graaf als Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal in de plenaire vergadering van 9 juli 2013.

Mevrouw de Voorzitter,

Op uw eerste werkdag na uw overwinning in een spannende krachtmeting heb ik u namens en in aanwezigheid van de hele griffie in de Hall gelukgewenst met uw verkiezing tot voorzitter van de Eerste Kamer en u onze volle steun toegezegd. Ik dank u dat u in lijn met de traditie in dit huis mij als griffier de gelegenheid geeft in de zaal waar ik ambtshalve zwijgend alles volg en registreer, de afgetreden Voorzitter toe te spreken.

Mijnheer de Oud-Voorzitter,

Precies op de helft van de lopende zittingsperiode van de Kamer is onverwacht een einde gekomen aan uw voorzitterschap. Twee jaar geleden bent u met een groot vertrouwensvotum van de Kamer aan uw werk als voorzitter begonnen. Een voorzitter en griffier, de ambtsdragers genoemd in artikel 61, eerste, respectievelijk tweede lid, van de Grondwet, en separaat benoemd, zijn tot elkaar veroordeeld. Het is voor de Kamer van groot belang dat zij goed samenwerken. Ik heb mogen ervaren dat na uw benoeming de juiste klik er meteen was.

Met u kwam na vele jaren burgemeesterschap een enorme dosis bestuurlijke ervaring op de voorzittersstoel. Uw bestuursstijl wordt gekenmerkt door directheid, oog voor wat belangrijk is, en wat minder belangrijk, vertrouwen geven waar dat mogelijk is en ingrijpen waar het nodig is. Pijprokers zijn er niet veel meer, maar het oude gezegde over de tevreden roker is geheel op u van toepassing. Bij veiligheidscontroles op luchthavens heb ik u, vooral in Azië, met de attributen pijp, pijpenstoker en zakje tabak niettemin een paar keer bijna in de problemen zien komen. Geen zee ging te hoog, of u bleef er

rustig onder. Doordat u uitging van de professionaliteit van de staf, hoefde over veel onderwerpen niet zo lang vergaderd te worden en kwamen belangrijke teksten tot stand, zonder dat er veel overleg nodig was. Uw groene balpen sprak voor zich. In een sfeer van respect en vertrouwen is het plezierig en efficiënt werken en dan komen mooie dingen tot stand.

Zo moest onmiddellijk na uw aantreden in de zomer van 2011 de Huishoudelijke Commissie belangrijke beslissingen nemen rond de grootste ICT-operatie die de Eerste Kamer heeft gekend, de digitalisering van de documentenstroom voor alle vergaderingen van de Kamer en haar commissies. De vraag was: gaan we experimenteren, gaan we proefdraaien, laten we de papieren en digitale stukken een tijd parallel lopen, of gaan we voor 'cold turkey'? Het werd het laatste. En zo onthulde u op 13 september 2011 in deze zaal het kunstwerk pre-iPad-parliament, metaforisch gemaakt van de laatste gedrukte kamerstukken, en stelde u met een druk op de iPad de digitale stukkenstroom in werking. Aldus lanceerde u een geheel nieuwe werkwijze voor senatoren en medewerkers en trok dit huis internationaal de aandacht met zoveel moderniteit..

Vele uren zit de Voorzitter in de stoel op het rostrum. De kerntaak is het in goede banen leiden van het debat en zorg dragen dat het debat ordelijk uitmondt in besluitvorming. Het kostte u geen moeite om steeds gezaghebbend aanwezig te zijn en met een snedige opmerking of met een olijke dan wel strenge blik situaties op te lossen en de noodzakelijke voortgang erin te houden. Wat tijdens uw voorzitterschap opgang heeft gemaakt, is de turbo tweede termijn. In de eerste termijn gaf u volop ruimte voor bespiegelingen en reflectie, maar u bent er toe overgegaan in de tweede termijn spreektijden scherper te limiteren. Daarbij dwong u de sprekers hun inbreng in die termijn staccato te beperken tot de vraagpunten die nog echt restten en u dwong de bewindslieden kort en krachtig te antwoorden. Daarmee zorgde u vaak niet

alleen dat de leden voor middernacht naar huis konden, maar vereenvoudigde u ook wel de eindafweging of het wetsvoorstel zou moeten passeren of niet. Deze vorm zal zeker bruikbaar blijven in de instrumentenkist van een voorzitter.

Ook in uw voorzittersperiode is er in ons land een kabinet gevallen en vonden vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats. Na de verkiezingen bracht u, als gebruikelijk, op persoonlijk gezag advies uit aan het staatshoofd, maar de kabinetsformatie voltrok zich onder regie van de Tweede Kamer. De eerste stap was de aanwijzing van een verkenner die ook met u een gesprek voerde. De verkenner bivakkeerde nog in dit gebouw, maar de daarna optredende informateurs en onderhandelaars maakten trots bekend dat zij de onderhandelingen verder zouden voeren in de mooie, historische omgeving van het stadhouderskwartier in het gebouw van de ... Tweede Kamer. Nader parlementair historisch onderzoek zal moeten uitwijzen of deze andere locatiekeuze berustte op nieuwe inzichten in de bijzondere betekenis voor ons land van stadhouder Willem V boven die van de stadhouders Maurits, Frederik Hendrik, Willem II en Willem III, of het inconveniënt van het tijdelijk buiten gebruik zijn van de monumentale toiletpartij in de Hall van de Eerste Kamer een rol gespeeld heeft (lekkende loden pijpen), of dat er toch een samenhang was tussen de ruimtelijke voorkeur en een recente wijziging in het reglement van orde van de Tweede Kamer. Misschien was het een combinatie van factoren. Hoe dit zij, u hebt ruimhartig te kennen gegeven dat toekomstige onderhandelaars welkom blijven in het toch ook wel historische en mooie stadhouderskwartier aan deze zijde van het Binnenhof. Die belofte staat vast ook onder uw opvolgster.

Een heel bijzondere gebeurtenis dit jaar was de inhuldiging van onze huidige Koning in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. De beelden van uw rol daarbij zullen in de geschiedenis voortleven. Op 28 januari van dit jaar belde u mij om kwart over vier

vanuit Zuid-Afrika waar u met vakantie was, om even twee dingen te delen. Het eerste betrof een telefoontje van een minister over de agenda van de Kamer en het tweede was dat de koningin die avond met een mededeling zou komen. De minister-president had u net gebeld en het zou 30 april worden. Ik begreep meteen wat u bedoelde. Ik moest er nog even mijn mond over houden, maar dat bleek niet lang nodig. U hebt uw eindverantwoordelijkheid voor de organisatie van de verenigde vergadering vanaf dag één genomen. U werd ondersteund door de ambtelijke voorbereidingsgroep verenigde vergadering en het projectbureau. Ieder weet hoe het op 30 april is gegaan, ieder heeft er zijn of haar herinnering aan.

Maar: was u op 30 april nog de aanstichter van het grootste door marechaussee en politie geëscorteerde vervoer dat ooit door de hoofdstad Amsterdam heeft gereden, de dag daarna, op 1 mei, reed u, zonder escorte, in uw eigen auto met daaraan gekoppeld een boedelbak door datzelfde Amsterdam om een van uw dochters te helpen verhuizen. Zo eenvoudig kan een autoriteit in ons vrije, democratische land zijn, ook al is hij naar functie protocollair de tweede in de hiërarchie van de Staat.

Uw ambtsvoorganger als voorzitter had, toen hij aantrad, een hele reputatie op het gebied van parlementaire diplomatie. Maar u hebt zich wat betreft het ontvangen van buitenlandse staatshoofden, regeringsleiders, parlamentsvoorzitters en parlementaire delegaties evenmin onbetuigd gelaten. Ook hebt u diverse buitenlandse bezoeken afgelegd, vaak op uitdrukkelijk verzoek en aandringen van parlementariërs en diplomaten die u hadden leren kennen. U reisde naar Mapoon in de noordelijke westkaap van Australië om het First Contact Memorial te onthullen, een op initiatief vanuit de Staten-Generaal tot stand gekomen monument dat de herinnering levend zal houden aan het eerste contact tussen Europeanen – Nederlanders – en de oorspronkelijke bevolking van Australië. Dit monument - en weinigen beseffen dat - kan voor Australië

de betekenis krijgen die Plymouth Rock (landingsplaats van de Mayflower en de Founding Fathers) voor de Verenigde Staten van Amerika heeft. Ik noem ook uw betrokkenheid bij evenementen van de strijdkrachten en van de veteranen in ons land. Uw liefde voor alles wat met geschiedenis te maken heeft, omvat zeker ook de militaire geschiedenis.

In de jaren van economische en financiële crisis waarin wij leven, zijn de interparlementaire contacten op Europees niveau verstevigd. U was heel actief bij de Speakers Conferences van nationale parlementen van de EU-landen. Op 13 en 14 juni jl. nam u in het Britse Hogerhuis deel aan de jaarlijks conferentie van Senaatsvoorzitters. Daarbij ging het over de verhouding tussen de beide parlementaire huizen in de bicamerale stelsels en over de rol van de sociale media in de parlementaire democratie. De discussies waren spontaner en opener dan ooit te voren. Bij het diner op de avond van 13 juni had de gastvrouw, de Lord Speaker van het House of Lords, Baroness Francis D' Souza (Labour Party), u als haar tafelheer uitgekozen. Aan de andere kant werd u geflankeerd door de voorzitter van de Russische Federatieraad, Valentina Matviyenko, oud-gouverneur van Sint Petersburg. Ik zag het op enige afstand aan en dacht: "Hij heeft het ver gebracht in de informele pikorde van Europese parlementsvoorzitters." Een uur na het diner ging er via de iPad een bericht naar Nederland waarin u uw voornemen tot aftreden als Kamervoorzitter aankondigde.

Beste Fred, ik wil je van harte danken voor het vertrouwen dat je in onze gehele griffie en in mij hebt gesteld en ik dank je voor de ontzettend fijne samenwerking in de afgelopen twee jaar . Morgen ga je iets doen waar je heel goed in bent, al vind je het niet echt zo 'n leuke bezigheid: verhuizen. Ik wens je met Harma vele mooie jaren in je nieuwe huis in je geliefde Apeldoorn en ik wens je nog vele goede jaren als

volksvertegenwoordiger, als lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Dank u wel.